

УДК 8.11.133.1(003.22+003.32)
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-97-14>

МІСЦЕ ЛОГОГРАМ У СЕМІОГРАФІЇ СУЧАСНОГО ФРАНЦУЗЬКОГО ПИСЬМА

Сидельникова Л. В.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет
вул. Велика Васильківська, 73, Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-7975-7935
larysa.sydelnykova@knl.u.edu.ua*

Ключові слова: *семіографічний принцип, морфограма, орфограма, графема, літерний знак, орфографія, французька мова.*

У статті розкрито основні поняття графічної лінгвістики, принципи письма: фонографічний, заснований на передачі звуків мовлення, та семіографічний, що фіксує семантичні одиниці мови, де літерні знаки виступають ідеограмами – графічними одиницями семіографічної системи письма: морфограмами, логограмами. Орфографічна система французької мови є плюрисистемною, яка використовує варіативність представлених принципів для забезпечення якісної передачі інформації, отже, вона є структурною, універсальною та функціональною системою письма. Сучасна французька орфографія характеризується широким використанням семіографем, які фіксують граматичні категорії, уточнюють значення, надають словам особливий візуальний образ. У роботі чітко розмежовано суміжні поняття «логограма» й «ідеограма». Логограма є літерним знаком семіографії яка несе в собі семантичну інформацію та має на меті розрізняти на письмі омофонічні написання. Ідеограма – це неподільний умовний знак лінгвопрагматичного та комунікативного характеру, який може реалізуватися не тільки у вигляді літерного знака, але й як зображення, символ, графічний знак.

Поява логограм пов'язана з динамічним розвитком лексичного складу французької мови у XV–XVI століттях, зокрема запозиченнями з класичних та європейських мов. Широке використання логограм спричинило фундацію диференційного принципу правопису у період Відродження (XVI ст.) та укорінення у новофранцузькій мові (XVII–XVIII ст.). Серед перших логограмічних одиниць, що потрапили у французьку графіку, були монограми à, â, ô, û, у, подвоєнні графічні комплекси ff, ll, nn, rr тощо, а також триграма ung.

У представленій статті також систематизовано графічний інвентар логограм сучасної французької мови, який складається з 48 графічних комплексів, серед яких превалюють дволітерні орфограми з діакритичними знаками, подвоєними літерами та орфограми для передачі носових звуків. Зазначені орфограми розширюють свої диференційні ознаки від фонограми до логограми, отже є поліграфемами. Проведений аналіз продемонстрував загальну тенденцію французької орфографічної системи до збільшення семіографічних написань та укорінення диференційного принципу правопису.

THE PLACE OF LOGORGAMS IN MODERN SEMIOGRAPHY FRENCH WRITING

Sydelnykova L.V.

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University
Velyka Vasylkivska str., 73, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7975-7935
larysa.sydelnykova@knl.u.edu.ua*

Key words: *semiographic principle, morphogram, orthogram, grapheme, letter sign, orthography, French language.*

The article reveals the main concepts of graphic linguistics, the principles of writing: phonographic, based on the transmission of speech sounds, and semiographic, which captures the semantic units of language, where letter signs are ideograms, graphic units of the semiographic system of writing: morphograms, logograms. The spelling system of the French language is plurisystemic, which uses the variability of the presented principles to ensure the quality transmission of information, therefore it is a structural, universal and functional system of writing. Modern French orthography is characterized by the wide use of semiographs, which fix grammatical categories, specify meanings, and give words a special visual image. The work clearly distinguishes the related concepts of logogram and ideogram. A logogram is a letter sign of semiography that carries semantic information and aims to distinguish homophonic spellings in writing. An ideogram is an indivisible conditional sign of a linguopragmatic and communicative nature, which can be realized not only in the form of a letter sign, but also as an image, symbol, graphic sign.

The appearance of logograms is associated with the dynamic development of the lexical structure of the French language in the XV–XVI centuries, in particular borrowings from classical and European languages. The widespread use of logograms caused the foundation of the differential spelling principle during the Renaissance (XVI century) and its rooting in the New French language (XVII–XVIII centuries). Among the first logogrammatic units that entered French graphics were the monograms à, â, ô, û, y, doubled graphic complexes ff, ll, nn, rr, etc., as well as the trigram ung.

The presented article also systematizes the graphic inventory of logograms of the modern French language, which consists of 48 graphic complexes, among which two-letter orthograms with diacritical marks, doubled letters and orthograms for the transmission of nasal sounds prevail. The specified orthograms extend their differential features from phonogram to logograms, so they are polygraphemes. The conducted analysis demonstrated the general tendency of the French orthographic system to increase semiographic spellings and entrench the differential principle of spelling.

Постановка проблеми. Загальноприйнятими основними принципами письма вважаються фонографічний та ідеографічний або семіографічний. Ці системи є взаємопов'язаними та існують у кожній графічній системі окремої мови. У роботах А. Мартіне, Р. Тімоньє, Г. Крючкова орфографія розглядалася як система знаків, які фіксують слова на письмі, а також правила використання тих чи інших орфограм у різних позиціях слова. Окремо вивчалися причини та фундації історичного розвитку орфограм, розглядалися проблеми

спрощення або збереження деяких написань з метою проведення реформи орфографії (В. Гак, Н. Каташ, О. Кромбет). Таким чином, орфографія як система була предметом різнопланових наукових парадигм, проте не вивчалася як цілісна, послідовна, комплексна система літерних знаків. Такі дослідження спиралися виключно на фонетичний рівень мови, встановлюючи графічні відповідники певних звуків та посилюючи взаємозв'язок між фонетичною та графічною формами мови, підкреслюючи перевагу фонографічного

принципу над семіографічним. Завдяки науковим поглядам Н. Каташ щодо цілісності системи орфографії, яка здатна не тільки транскрибувати звуки мовлення, але й мати додаткові самостійні функції поза межами фонетичної системи, орфографія набула статусу окремого наукового об'єкта дослідження. Опис орфографічної системи змінив вектор свого наукового пошуку на інші рівні мови, де функція орфограм встановлюється у порівнянні з морфологічною, лексико-семантичною системами французької мови. На цьому підґрунті у мовознавстві виникають фонетико-графічний, морфологічний, етимологічний, історичний та диференційний принципи правопису.

Метою роботи є дослідження закономірностей еволюції семіографічного принципу письма у французькій мові, встановлення ролі й функцій основних графічних одиниць семіографії – логограм.

Об'єкт дослідження – система логограм французької мови, а **предмет** – фонографічні й ідеографічні особливості літерних знаків французької графіки й орфографії.

Виклад основного матеріалу. Писемна мова володіє певним графічним інвентарем, що має необмежену кількість трактувань: від суто фонетичної передачі звуків чи фонем до морфологічних та лексико-семантичних значень. Н. Каташ переосмислила основні принципи письма й представила орфографічну систему у вигляді кола, в ядрі якого знаходяться найсталіші графеми, що найчастіше трапляються у мовленні та безпосередньо пов'язані з усним мовленням – архіграфіеми. Від центру кола по радіусу розташовані графеми, які меншою мірою залежать від звукової оболонки мови, – це фонограми, позиційні графеми, морфограми, логограми, етимологічні та історичні літери [Catach, 1973].

Архіграфіема – фундаментальний значущий літерний знак, який знаходиться в ексклюзивному відношенні з фонетичною системою, оскільки відповідає тій самій фонемі або архіфонемі. *Фонограми* відповідають за чітку передачу звуків мовлення, становлять основу графічної системи та реалізуються на двох рівнях: парадигматичному (у зв'язку та протиставленні один одному) і синтагматичному (з огляду на позицію у слові, що передують їй або слідує). *Морфограма* – це вимовна або німа графема, що має єдину форму, що відображає певні граматичні або лексичні категорії. Морфограми виконують дві основні функції: збереження граматичної парадигми (графічна сталість морфем) та підтримка лексичних рядів слів (графічна сталість сем). Отже, фонограми надають змогу охопити всю звукову комунікацію незалежно від складу, слова або групи слів, у яких вони містяться, тоді як морфеми є переривчас-

ними, нестабільними та локалізованими, забезпечуючи певну ідентичність, автономний образ, що створює мова для відтворення морфо-лексичних зв'язків. *Логограма* – невіддільна графема, мета якої полягає у безпосередній повній ідентифікації всіх тонкощів письмового спілкування, зокрема розрізненні омофонів французької мови. Зауважимо, що у цьому контексті слід чітко розмежовувати поняття «ідеограма» і «логограма». Ідеограмою може бути будь-який символ, малюнок, зображення без прив'язки до алфавітної системи та звукової форми слова. Це не стосується логограм, в якій існує тісний контакт із літерним знаком алфавіту французької мови, що має розрізняльну або омографічну функцію. Фонограми, морфограми та логограми доповнюють і протистояють одна одній, проте їхні зв'язки досить чіткі, що свідчить про багатосистемність французької орфографічної системи [Catach, 1996, с. 128].

Виходячи з плюрисистемності, французька орфографія насправді базується на двох об'єднаних, консолідуючих принципах: фонографічному, який відповідає за зв'язок між знаками письма та усного мовлення (склади, фонемі, сегментні та суперсегментні фонетичні одиниці), та семіографічному, який встановлює зв'язки між одиницями письма й значення (семантики). Ці два принципи співіснують, комбінуються між собою й відповідно виконують фонографічні або семіографічні функції. Для оптимального функціонування орфографічної системи необхідне застосування обох принципів письма у будь-якій системі письма, зокрема у французькій мові, яка має дистрибутивний контекст [Ertek, 2019]. Так, літерний знак *s* у якості ініціалів (початкова літера) завжди буде фонограмою, бо фіксує ідентичний звук, а у якості фіналі – морфограмою, оскільки виступає граматичним маркером множини. Французька орфографічна система є фонографічною (близько 85 % літерних знаків передають звуки усного мовлення) та семасіографічною (існування значної кількості морфограм та логограм, які фіксують граматичні категорії, уточнюють значення, надають словам особливий візуальний образ).

У сучасній французькій мові простежується загальна тенденція до спрощення фонографічного принципу, який був провідним у старофранцузькій мові, та динамічний розвиток семасіологічного, зокрема народження логографічних орфограм, яке бере свій початок з XIV–XV століть. Якості логограм у середньофранцузький період набуває графема *à*, яка виникла внаслідок диференціації омофонів на письмі. У ранньофранцузькій графіці (XVI ст.) до диференційних написань було зараховано ще дві графеми – у та *ouï*. Наприклад, графема у французької графіки епохи Відродження виступала графічним зна-

ком, який фіксував голосні у з'янні: *ouyr, obeur, crya*. Диграма **ou** відповідно слугувала для розрізнення омофона *ou*. Новофранцузька графіка збагачується за рахунок появи монограм **â, ô, û** та застосування подвоєних літер. У французькій мові XVII–XVIII ст. у зв'язку з випадінням імплосивного *s* у середині слів на його місці з'являється циркумфлекс та подовження попередньої голосної, наприклад:

Монограма **â** : *âne* > *asne* > від лат. *asinus* ; *emplâtre* > *emplastre* > від лат. *emplastrum* ; *fâcher* > *fascher* > від нар. лат. *fasticare*.

Монограма **ô** : *tôt, plutôt* > *tost* ; *plustost* > від лат. *tostus* ; *côté* > *coste* > від лат. *costa* ; *dépôt* > *depost* > адапт. з лат. *depositum*.

Монограма **û** : *août* > *aost* > від лат. *augustus* ; *toûjours* > *tousjours* > від *tous jours* ; *coûtume* > *custume* > від лат. *consuetudinem*.

Подвоєнні літери часто вживалися всупереч етимології для надання особливого візуального образу, наприклад :

диграма **ff** : *saffirs* > від нар. лат. *sapphirus* ; *enfant* > від нар. лат. *infans* ; *proffit* > від лат. *profectus* ; *reffuser* > від нар. лат. *refusare* ;

диграма **ll** : *salle* > від франс. *sal* ; *parolle* > від нар. лат. *paraula* ; *carolle* > від лат. *chorus* ;

диграма **nn** : *blasonner* > запоз. з нім. *blâs* ; *basanner* > запоз. з прованс. *bazana* ; *parangonner* > запоз. з іспан. *parangonar* ;

диграма **rr** : *voirre* > від лат. *vera* ; *parremen* > від лат. *parare* ; *perresil* > від нар. лат. *petrosilium* ; *derreniere* > від нар. лат. *deretranus*.

Триграф **ung** у середньофранцузькій мові слугував для диференціації різних частин мови, графічна форма яких часто збігалася, а саме форма неозначеного артикля чоловічого роду однини, а також числівника – один.

На сучасному етапі розвитку орфографічної системи французької мови омофони становлять приблизно 6% від усього словникового складу. Розрізняють лексичні логограми типу «chant» – пісня та «champ» – поле, а також граматичні омофони типу «s'est» (безособовий зворот «це є») та «s'est» (частина зворотного дієслова).

Наведемо приклади основних логограм сучасної французької мови.

Монограма **à**. У французькій орфографічній системі представлена орфограма виконує здебільшого логографічну функцію: розрізняє на письмі омофони, зокрема: прийменник (*à*) та форми третьої особи однини дієслова *avoir* (*a*); прислівники *ça, là* та займенник *ça* і форми означеного артикля жіночого роду *la*. Зауважимо, що, для того щоб визначити характер вказаних вище омонімів, необхідно провести граматичний аналіз слів згідно з функціями, які виконують ці частини мови у реченні.

Монограма **â**. Монограми **a** – як графічний аналог фонему [a] та **â** – графічний відповідник [ɑ] на фонетико-графічному рівні створюють такі опозиції як: *chasse / châsse, mater / mâter, matin / mâtin, tache(r) / tâche(r)* та ін. Так само, як і монограми **â** та **a**, що передують подвоєнню приголосних також формують лексичні опозиційні пари, зокрема: *pâte / patte, mâle / malle, hâle / halle, pâle / palte* та ін. На граматичному рівні циркумфлекс графічно розрізняє такі опозиційні форми, як флексії третьої особи однини доконаного минулого часу (Passe simple) – *il parla* та третьої особи однини суб'єктивна в імперфекті (Subjonctif Imparfait) – *qu'il parlât*.

З огляду на той факт, що у сучасній французькій мові фонему [ɑ] переднього ряду та [ɑ] заднього ряду тяжіють до спрощення у звук [a], зазначена орфограма у французькому письмі виконує логографічну функцію та представляє диференційні написання.

Монограма **e** у фінальній позиції виконує функції логограми – розрізняє на письмі такі омоніми: *air / aire, box / boxe, brut / brute, cal / cale, chair / chaire, fil / file, hall / halle, heur / heure, martyr / martyre, pair / paire, raid / raide, sol / sole, tir / tire, tub / tube, viol / viole* та багато інших.

Монограма **é**. У деяких випадках акут уточнює значення слова, а отже, виконує диференційну функцію. Наведемо приклади:

reformer v.t. Former de nouveau, refaire ce qui était défaut / *réformer* v.t. Changer en mieux ;

repartir v.i. Partir de nouveau, revenir à l'endroit d'où on vient / *répartir* v.t. Partager, distribuer de l'argent, d'après certaines conventions, certaines règles ;

recréer v.t. Créer de nouveau / *récréer* v.pr. Se délasser par le jeu, le repos.

Монограма **ê**. Монограма **ê** розрізняє омоніми, пароніми, що змішуються за значенням слова, зокрема: *chêne* n, m Arbre forestier dont le bois, très résistant, est utilisé pour la construction, le mobilier / *chenet* n, m Chacune des deux barres métalliques qui supportent le bois dans le foyer d'une cheminée ;

grêle n, f Pluie congelée qui tombe en grains / *grelot* n, m Sonnette faite d'une boule métallique creuse ;

mêler v. t. Mettre les choses ensemble pour former un tout / *mélasse* n. f Liquide sirupeux, residu de la distillation du sucre ;

pêcher v.t. Prendre ou essayer de prendre le poisson / *pécher* v.i. Commettre un péché, des péchés ;

chrême n, m (елей; миро) / *crème* n. f Matière grasse du lait, avec laquelle on fait le beurre.

Монограма **î**. Циркумфлекс над літерою **i** розрізняє у французькій мові декілька омонімів: *faîte* n, m Partie supérieure de la charpente d'une édifice / *faite* adj. Se dit de qqn qui est comformé, constitué de telle ou telle façon ; *boîte* n. f Coffret en bois, en

carton, en métal / *boiter* v.i. Marcher en inclinant le corps.

Монограма **ô**. Циркумфлекс над літерою **o** має логографічне використання, зокрема, він розрізняє такі омофони: *cote / côte, notre / nôtre, roder / rôder, rot / rôti*. У якості морфограми монограма **ô** репрезентує дієслова, які зберігають циркумфлекс у своїй парадигмі, зокрема дієслова на *-ôder, -ôler, -ôner, -ôter, -ôtir, (ôte, ôter, ôtons; frôle, frôler, frôlons, тощо)*, а також граматичну форму дієслова *clore* у третій особі однини у теперішньому часі дійсного способу: *il clôt*.

Відзначимо, що циркумфлекс над літерою **o** було впроваджено з прагматичною метою передати експресивний відтінок голосної, наприклад, у таких вигуках як *ô, allô*. А у слові японського походження *nô* монограма **ô** вживається як орнамент для того, щоб підкреслити графічну форму.

Монограма **û** розрізняє такі омоніми: *crû* (p. p. du verbe croître) / *cru* (p. p. du verbe croire), *dû* (p. p. du verbe devoir) / *du* (article cont.), *fût* n. m. Portion de la tige d'un arbre qui ne porte pas de rameaux / *fut* (форма дієслова être у минулому часі), *mûr* adj. Se dit d'un fruit, d'une graine qui ont atteint leur complet développement / *mur* n. m. Ouvrage de maçonnerie та ін.

Монограма **y**. Літерний знак **y** розрізняє на письмі деякі омоніми, а отже, є логограмою: *cime / cyme, hi / hie / y, lice / lis, lys / lisse / lice, lyre / l'ire, mire / myrre / mir, mite / mythes, piton / python, puits / puis / puy, satire / satyre, site / scythe, signe / cygne, tirant / tyrant*.

Монограма **ç**. Представлена монограма має властивості й логограми, оскільки розрізняє такі омоніми: *ça* форма вказівного займенника / *çà* adv. (çà et là) d'un côté et d'autre, de façon dispersée / *sa* форма присвійного прикметника 3-ї особи однини жіночого роду;

pinçon n.m. Marque qui reste sur la peau quand on l'a pincée / *pinson* n.m. Oiseau de la famille des passereaux, à plumage bleu et vetdâtre.

Монограма **h** у сучасній французькій мові виступає графічним знаком ідеографічного характеру, оскільки розрізняє такі омоніми, як: *a / ah, aine / haine, alêne / haleine, allô / halo, anche / hanche, anse / hanse, auteur / hauteur, ère / hère, erse / herse, ombre / homme, ouille / houille* та інші.

Монограма **s** має логографічні властивості, чергуючись із монограмою **c**, вона розрізняє такі омоніми: *sa / çà, se / ce, ses / ces, sept / cette, saint, sain, seing / ceint, sellier / cellier, il sent, sang, sans / cent, sens / cent, sensé / censé, signe / cygne, sep / cep, cèpe, serf / cerf, sire / cire, saignez / ceignez*.

Монограма **x** виступає логографічним знаком наприкінці деяких слів, корені яких закінчуються на **i, u**, та відповідні диграми: *paie / paix, poids / pois / poix / pouah, chaud / chow / chaux, (il) choit /*

choix, (il) croit / croix, (il) reflue / reflux, (il) fait / faix, baux / bot / beau, mot / maux, vaux / veau / vos та інші.

Монограма **z** у сучасній французькій мові також є логограмою, розрізняє такі омоніми: *brise* n.f. Vent léger et frais, jugé agréable / *brize* n.f. Plante céréale.

Диграма **aî**. Ця диграма бере участь у низці логограм: *chaîne / chène, être / aître, mettre / maître / mètre*.

Диграми **am** та **em**. У сучасній французькій мові ці орфограми виступають логограмами, оскільки розрізняють такі омоніми, як: *champ / chant, camp / quant / quand / khan, tramp / trempe, temps / tan / taon / tant* та інші.

Диграми **an** та **en**. Представлені диграми мають диференційну функцію, яка полягає у розрізненні таких омонімів, створюючи фонологічні опозиції між **en / an**: *amande / amende, ancre / encre, antre / entre, avant / avent, dans / dent, danse / dense, manse / mense, mante / menthe, pente / pante, sans / cent / sang, sandre / cendre, tante / tente*, а також **an / ant** наприкінці слів: *aman / amant, autan / autant, plan / plant, radian / radiant, tan / tant, varan / warrant* тощо.

Диграма **an** у сучасній французькій мові є постійним маркером дієприкметників теперішнього часу (*aimant, sachant*), прикметників та іменників на **-mant** (*charmant, calmant*).

Диграма **au**. Написання **au** розрізняє на письмі такі омофони: *pause / pose, pau / pot, saut / sot, taraud / tarot, taux, tau / tôt, vaut, vaux / vos, maur / mort, (il) mord, saur / sort, (il) sort*.

Диграма **in** виступає логограмою у таких омофонах, як: *cinq / sain / saint / sein / seing / ceint, crin / craint, dessin / dessein, fin / feint, maroquin / marocain, pin / pain / peint, plinthe / plainte, serin / serein, vin / vingt / vain* тощо.

Диграма **ym** бере участь у розмежуванні значення таких омонімів, як *tain* n.m (amalgame d'étain) / *teint* n. m. (couleur du visage) / *thym* n. m (plante aromatique) / (il) *tint* (форма Passé simple).

Диграма **ff** є логограмою, вона розрізняє такі омоніми, як *afin* (prép.) indiquent l'intention dans laquelle on fait qqch / *affin* (adj.) voisin, analogue, pareil, semblable, attendant à qqch ;

soufre n.m Corps simple, friable, de couleur jaune clair, qui brûle en dégageant une odeur forte / *souffre* (souffrir) v.t. Supporter qqch de pénible.

Диграма **ll** у сучасній французькій мові розширює свої логографічні властивості, вона диференціює серію омонімів: *pâle / palle, hâle / halle, balade / ballade, cèle / celle, gale / galle, galon / gallon, pèle / pelle, sale / salle, vile / ville*.

Диграма **mm** також розрізняє такі омоніми, як *home* n.m. Domicile considéré sous son aspect familial et intime / *homme* n.m. terme générique désignant l'espèce humaine.

Подвоєння **nn** виступає і як ідеограма, диференціюючи на письмі такі омоніми: *détoner* v.i. *Exploser avec un bruit violent / détonner* v.i. *Quitter le ton, faire des fausses notes*

Дволітерна орфограма **ph** має у сучасній французькій мові логографічні якості, вона розрізняє такі омонімічні написання, як: *filtre* n. m. *Etoffe, cornet de papier ou appareil à travers lequel on fait passer pour débarrasser des matières / philtre* n. m. *Breuvage magique propre à inspirer l'amour ou quelques autre passion*. Підкреслимо, що французька орфографічна норма одночасно допускає подвійні написання: *kéfir* та *képhir*, *nénufar* та *nénuphar*, *parafe* та *paraphe*.

Диграма **pp** бере участь у графічному розрізненні таких омонімів, як *houper* v.i. *Crier ohé / houpper* v. *Tricoter, orner par les assemblage de brins de laine, de soie, de duvet, formant une touffe*.

Дволітєрний графічний комплекс **qu** має логографічні якості, він диференціює на письмі такі омонімічні пари: *brick / bric / brique*, *cadran / quadran, car / quart, quarte / carte, cartier / quartier, chèque / cheik, chic / chique, cric / crique, lac / laque, mark / marque, roc / rock / roque, soc / soque* та інші.

Диграма **rh** також розрізняє декілька омонімів, зокрема: *arrhes* n.f.pl. *Somme d'argent que l'acheteur remet au vendeur comme avance / art* n.m. *Expression d'un idéal de beauté correspondant à un type de civilisation déterminé / are* n.m. *Unité de mesure des surfaces agraires*.

Подвоєння **rr** розрізняє на письмі, окрім зазначених у попередньому викладі, такі омоніми: *ver* n.m. *Animaux dépourvu de pattes qui qui a un corps mou et allongé / verre* n.m. *Substance solide, transparente et fragile ;*

ère n.f. *Epoque fixe à partir de laquelle on compte des années / erre* v.i. *Aller çà et là, en divers sens, sans but précis*.

Гемінанти **ss** у сучасній французькій мові розширюють парадигму омонімічних написань, вони розрізняють на письмі такі омоніми: *lasser / lacer, délasser / délacer, lisse / lice, prémisses / prémices, grasse / grâce, graisse / Grèce, il pousse / pousse* та інші.

Диграма **sc**. Основна функція диграми **sc** у сучасній французькій мові – диференціація омонімічних написань, зокрема: *seau / saut / sot / sceau, si / ci / scie, site / il cite / scythe, desseler / deceler / desceler, saine, Seine / cène / scène, seller / sceller, septique / sceptique*.

Диграма **sh**. Вона актуалізується як ідеограма, розрізняючи такі написання, як: *chérif* n.m. *Officier d'administration aux pays musulmans / sherif* n.m. *Officier d'administration qui représente la Couronne dans chaque comté d'Angleterre*.

Диграма **th** є логограмою у таких написаннях: *étique / éthique, lutte / luth / lut, terme / thermes,*

termite / thermite, ton / thon, trombine / thrombine тощо

У сучасній французькій орфографії подвоєння **tt** розширює свої диференційні ознаки, воно розрізняє такі фонетичні омоніми: *l'être / lettre, maître / mettre, bote / botte* та інші.

Триграма **sch**. Ця триграма представлена у ланцюжку омонімів, а отже, є логограмою: *shilling* n.m. *Unité monétaire principale de Grande Bretagne / schilling* n.m. *Unité monétaire principale de l'Autriche*.

Триграма **ain** також має логографічні властивості, оскільки бере участь у розрізненні серії омонімів, зокрема: *craint / crin, étain / éteint, plain, plaint / plein, pain / pin / peint, plain / plein, vain / vin / vingt / (il) vint* та інші.

Триграма **ein** виконує диференційну функцію у таких словах, як: *sein / seing / ceint / sain / saint / cinq, dessein / dessin, éteint / étain, plein / plain / plaint, peinte / pinte, serein / serin* та інші.

Характерною ознакою всіх орфограм сучасної французької орфографії є взаємозв'язок графічної форми та значення, оскільки вибір тієї чи іншої орфограми залежить від семантики слова.

Висновки. Таким чином, логограми є орфографічним засобом диференціації змісту. У семіографічній ролі виступають 48 графічних комплексів, що становить 34% від загальної кількості графічних одиниць сучасної французької графіки. Слід відзначити динаміку інтенсивного зростання диференційного принципу від останнього місця у середньофранцузькій мові до домінуючого у сучасній. У цілому французька орфографія є ідеографічною, що базується на семіографії, оскільки основна функція її графічних засобів – це продемонструвати не тільки звукову сторону мови, а й насамперед її семантико-морфологічні відносини.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні функціонування літерних знаків, символів та піктограм у семіографічному письмі французької мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Catach N. Que faut-il entendre par système graphique du français? *Langue française. L'orthographe*. 1973. № 20. P. 30–44.
2. Catach N. *L'orthographe française. Traité théorique et pratique*. Paris : NATHAN Université, 1996.
3. Ertek B. Le Système Orthographique De La Langue Française: Les Difficultés De L'unité Sonore et Sémantique. *The Journal of Institute of Social Sciences*. 2019. № 41. P. 365–379.
4. Mitterand H., Dubois J., Dauzat A. *Dictionnaire étymologique et historique du français*. Paris : Larousse, 2022.

REFERENCES

1. Catach, N. (1973). Que faut-il entendre par système graphique du français? *Langue française. L'orthographe*, 20, 30–44.
2. Catach, N. (1996). *L'orthographe française. Traité théorique et pratique*. Paris :NATHAN Université.
3. Ertek, B.(2019). Le Système Orthographique De La Langue Française: Les Difficultés De L'unité Sonore et Sémantique. *The Journal of Institute of Social Sciences*, 41, 365–379.
4. Mitterand, H., Dubois, J., & Dauzat, A. (2022). *Dictionnaire étymologique et historique du français*. Paris : Larousse.